Список використаних джерел

1. Вольф Е. М. Состояния и признаки: оценки состояний. *Семантические типы предикатов* / АН СССР, Ин-т языкознания. М., 1982. С. 320–339.
2. Гранько Н. К. Емоції у психології та лінгвістиці. *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна*. 2002. № 567. С. 243–250.
3. Романов Д. А. Языковая репрезентация эмоций: уровни, функционирование и системы исследований: (на материале рус. яз.): автореф. дис. ... д-ра филол. наук; ТГПУ им. Л. Н. Толстого. Тула, 2004. 48 с.
4. Яковлева И. Н. Семантическая категория состояния и средства ее реализации: на материале рус. и англ. яз.: дис. ... канд. филол. наук. Воронеж, 2003. 170 с.
5. Jelinek H. La vache multicolore. Paris: Gallimard, 1961. 224 p.
6. Sarrazin A. La Traversière: roman. Paris: Le Livre de Poche, 1970. 317 p.

Марина Богомаз

СТАНОВЛЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У ШВЕЙЦАРСЬКІЙ КОНФЕДЕРАЦІЇ

Мова, яка є важливою частиною культури будь-якого народу, найбільш яскраво виражає особливості національного світобачення. Сьогодні увагу мовознавців привертають питання існування й розвитку французької мови, яка є полінаціональною та має статус державної більше як у 20 країнах світу. Найбільш перспективним у цих дослідженнях є поєднання етнокультурного, соціолінгвістичного й власне лінгвістичного підходів до розуміння французької мови як елемента національно-культурної специфіки спільнот, які користуються цією мовою. З огляду на це можна стверджувати, що на широких теренах французька мова виявляє себе як єдиний комунікативний інструмент і як система соціально зумовлених варіантів, кожний із яких характеризується певною функціональною своєрідністю, структурними й нормативними особливостями. Одним із таких національних варіантів є франко-швейцарська мова, ґрунтовні дослідження якої почалися у XX ст., однак відсутність її комплексного аналізу зумовила актуальність нашої наукової розвідки.

Аналіз останніх джерел і публікацій свідчить, що питання історичного розвитку французької мови у Швейцарії розглядали у своїх працях М. Бородіна, В. Вишенський, А. Доза, Ж.-Дж. Дюбоше, Ч. Гіліард, В. Клоков, О. Кулинич, Ф. Райнгардт.

Мета статті – з’ясувати особливості становлення національного варіанта французької мови у Швейцарії.

Сьогодні французькою мовою розмовляють переважно в західних трьох кантонах Швейцарії: Невшателі, Женеві, Во; двомовними

кантонами, де використовується французька й німецька мови, є Вале, Фрибург, Бернська Юра. Це друга мова за численністю носіїв і за територією, як літературна вона остаточно утвердилася в середині XIX ст., змінивши провансальський діалект. В основному вона відповідає нормам французької мови Франції, однак існує її розмовний варіант, який має незначні відхилення від літературного стандарту. Це свідчить про те, що існує особливий регіональний варіант французько-швейцарської мови, причому лінгвісти вважають, що це літературна мова в стані інтерференції з місцевим діалектом [2], яка обслуговує переважно міське населення, а в сільській місцевості виступає допоміжною під час спілкування носіїв багатьох різних говірок – патуа, що є своєрідними реліктами колишньої французько-провансальської спільноти. Винятком є лише зона Юри й суміжна з нею частина території Невшателю, говірки яких є продовженням діалекту Франш-Конте на території Швейцарії.

Як відомо, колискою французької мови стала північна частина завойованої римлянами Галлії, але сьогодні географічні кордони французької держави не збігаються з межами поширення французької мови. З одного боку, до складу Франції були включені території, населені цими етносами, так що вона перетворилася на поліетнічну державу. З іншого боку, деякі регіони з франкомовним населенням залишилися поза Францією, увійшовши до складу суміжних з нею держав: Бельгії, Швейцарії, Італії [7]. Своєрідність мовної ситуації в сучасній Швейцарії визначається природно-ландшафтною специфікою та історичними колізіями, пов’язаними з тим, що країна займає проміжне становище між германським і романським світом, а тому зазнає безпосередніх впливів з обох боків.

У II ст. на території країни жило кельтське плем’я гельветів, на південному сході проживали племена ретів. Мова гельветів, яка зробила певний внесок у формування майбутніх швейцарських діалектів, була схожою на кельтські мови Галлії, а деякі диференційні риси були зумовлені тісними контактами з германськими племенами. У I–II ст. давня Гельвеція входила до складу Римської держави й зазнавала тотальної романізації: менш як за 400 років латинська мова швидко витіснила усну мову автохтонного населення, стрімко поширювалася римська культура, християнство, кельтські села перетворилися на квітучі міста [8; 9].

У IV ст. ці землі завоювали варвари: алемани – східні території; бургунди – західні; остготи – південно-східні. На відміну від алеманів, бургундам і остготам не вдалося утвердити германський вплив, тому вони залишилися романськими за мовою й культурою. Територія Реції й долини Тічино, відділені від іншої частини країни Альпами, уникли нашестя варварів і зберегли романські мови. Сьогодні в цих регіонах розмовляють ретороманською та італійською мовами [1, с. 13].

У V ст. швейцарські терени входили до складу Франкської держави,

що мало велике значення для західних кантонів: по-перше, франки протягом свого трьохсотлітнього панування не виявляли значного тиску на релігію, мову й культуру підкорених народів, а навпаки, самі потрапили під вплив римської культури, прийняли мову завойованих галлів і гельветів та романізувалися; по-друге, Західна Швейцарія (разом із французькими провінціями Прованс, Дофіне, Ліонне, Франш-Конте) увійшла до складу Другого Бургундського королівства [5].

З цього часу простежується спільність історії Франції й франкомовної Швейцарії, або Галлороманії, у якій існували три мовні групи: північна – французька мова, південна – провансальська мова, східна – французько-прованська, і патуа останньої групи були поширені у всіх франкомовних кантонах Швейцарії, за винятком Бернської Юри, говірки якої належать до мовної групи Франш-Конте (графство Бургундія) [3].

В XI ст. країна складалася з напівсамостійних графств, теократичних сеньйорій, аристократичних республік. Зв'язки з Францією стали менш тісними, і з цього часу на південно-східній окраїні Галлороманії французька мова еволюціонувала своїм шляхом. Впливовою фамілією на території Французької Швейцарії були в XIII ст. графи Савойські, які володіли Нижнім Вале, землями Во, Берном. Однак, незважаючи на формальну приналежність до держави Габсбургів, жителі цих регіонів змогли відстояти свою лінгвістичну традицію, зокрема й завдяки позиції бургундців – найбільш могутнього дворянства габсбурзької Галлороманії, – які опиралися германському впливу [10].

Численні війни підняли авторитет швейцарської піхоти, яку наймали французькі королі на службу в лейб-гвардію, що сприяло поширенню по всій Швейцарії «паризької версії» французької мови, яка стала символом вихованості й культури, зокрема вже в XIII ст. французька мова витіснила латинь з адміністративної сфери [7].

Зауважимо, що на межі середньовіччя й нової історії Швейцарія зазнала двох періодів французької лінгвокультурної експансії. Перша відбулася на початку XVI ст. й пов'язана з іменем француза Ж. Кальвіна, за якого Женева стала одним із центрів Реформації, що сприяло поширенню мови метрополії. Крім того, французьку мову поширювали тисячі біженців-гугенотів, які тікали з Франції через релігійні переслідування. Друга хвиля була пов'язана із скасуванням Нантського едикту королем Франції Людовіком XIV (1685 р.), що зумовило переселення до Швейцарії десятки тисяч французів [2].

При утворенні Гельветичної республіки (1798 р.) німецька й французька мови були оголошені рівноправними, однак через 5 років, офіційною мовою стала німецька. Уперше правове становище швейцарської багатомовності було закріплено конституцією 1848 р., у якій національними мовами Швейцарського союзу були визнані німецька, французька, італійська.

Зазначимо, що боротьба з германським мовним впливом складає невід'ємну частину історії французької мови у Швейцарії й, на думку деяких дослідників, продовжується й сьогодні у вигляді «мирної германізації», яка відбувається в результаті інтенсивної міграції німецькомовного населення в регіон Бернської Юри та інші кантони у зв'язку з розвитком промисловості й необхідністю притоку робочої сили [3, с. 213].

Французька Швейцарія входить сьогодні до романомовної зони разом з італійською (кантон Тічино і південна частина Граубюндена) і ретороманською (кантон Граубюнден) частинами. Ця група мов протиставлена германській домінантній зоні [1, с. 10]. У результаті складної лінгвістичної стратифікації, особливого субстратного поля й інтерференції з іншими мовами, кожна з вищезазначених мов набула специфічних рис, які отримали назву «гельвецизми». Французькою мовою у Швейцарії говорять так званою Suisse Romande, яка складається з шести кантонів: Во (Vaud), Вале (Valais), Фрибург (Fribourg), Женева (Genève), Невшатель (Neuchatel), Бернська Юра (Jura Bernois). Кантони Фрибург і Вале є двомовними (французько-німецькими). Літературна мова франко-швейцарців виступає в ролі національного варіанта французької літературної мови, діалект використовується значно рідше (усього 2 % франко-швейцарців ще говорять на патуа) [6].

Отже, західні регіони сучасної Швейцарії зазнали двох потужних лінгвокультурних експансій. Спочатку (у I тисячолітті) відбувся процес тотальної романізації, проміжним результатом якої стала французько-провансальська мовна традиція. Пізніше (у другій половині минулого тисячоліття) відбувся процес «франсизації». Наразі у Швейцарії склався специфічний національний варіант французької мови, який, залишаючись самобутнім утворенням, розвивається в тісному зв'язку з мовою метрополії, з одного боку, та німецькою й італійською мовами, з іншого боку, сприяючи взаємному їх збагаченню й оновленню.

Список використаних джерел

1. Бородина М. А. Становление и функционирование многоязычия Швейцарии. *Лингвистическая карта Швейцарии*. Л., 1974. С. 7–33.
2. Вышенский В. Б. Французский язык в Швейцарии. Л., 1974. С. 96–97.
3. Доза А. История французского языка. – М., 1956. – 472 с.
4. Клоков В. Т. Территориальные варианты французского языка. *Спецкурсы по романской филологии*: сб. тр. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2003. Вып. 2. С. 3–30.
5. Клоков В. Т. Французский язык в Швейцарии. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2009. 214 с.
6. Кулинич О. І. Французька мова в романській Швейцарії: ситуація і сучасність. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. К.:

Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. С. 318–327.
7. Райнгардт Ф. Історія Швейцарії. Від початку до сьогодення. К.: Темпора, 2013. 456 с. URL: https://royallib.com/book/raynhardt_folker/istoriya_shveytsarii.html
8. Dubochet J.-J. Histoire des Suisses. Paris: Nabu Press, 2011. 392 с.
9. Gilliard Ch. Histoire de la Suisse. Paris, 1960.
10. Histoire de la Suisse. URL: http://histoire-suisse.geschichte-schweiz.ch/

Тетяна Борозна

ТИПОЛОГІЯ ПРАЦІВНИКІВ І ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПОВЕДІНКИ

Актуальність вивчення питання мотивації пояснюється новими (інноваційними) підходами до сприйняття людини праці як особистості, як окремо взятої індивідуальності. Нинішній працівник з'явився з минулого із старим потенціалом, але з новими поглядами в майбутнє і з бажанням вписатись у ринкове середовище.

Спад виробництва, спрощення моральних і натуралізація матеріальних спонук на виробництві створили такий ціннісно-соціальний стан суспільства, коли старі форми вже не сприймаються, а нові ще не винайдені.

В сучасній економічній літературі проблеми мотивації трудової діяльності розглядаються переважно в контексті загальних проблем і характеру праці, розвитку трудових відносин. Основна увага в мотивації трудової діяльності приділяється співвідношенню матеріальних і моральних стимулів до праці, при цьому роль останніх явно переоцінена. Проведені дослідження мотивації праці показали, що далеко не всі працівники однозначно відносяться до цих проблем. Кожен працівник має специфічне ставленням до праці та мотивації трудової діяльності. Одні працюють заради матеріального добробуту; інші - заради задоволення, прагнення домогтися високих показників і завоювати прихильність керівництва, похвалу; треті зацікавлені в удосконаленні професійних навичок і творчої активності і т. ін. [1].

За радянських часів типологія працівників по відношенню їх до праці в основному проводилась за оцінкою «хороший» і «поганий» і працівники розглядалися переважно як об'єкт, а не суб'єкт управління.

Серед таких підходів можна виділити типологію трьох груп В. А. Смирнова: передовики, середняки і відстаючі та п'яти груп - Б. Г. Прошкіна: найкращі, хороші, середні, погані і гірші. В основі цих методик, як правило, лежала атестація робітників, що ускладнювало процес виявлення причин поведінки [6].